

Deficitele gemene ale României: iluzia stabilității și riscurile ascunse pentru viitorul economic

În termeni economici, termenul „deficite gemene” (“twin deficits”) se refera la existența simultană a unui deficit bugetar - atunci când cheltuielile statului depășesc veniturile - și a unui deficit al balanței comerciale, care apare atunci când o țară importa mai mult decât exporta. Acest dezechilibru dual a fost, istoric, un semnal de alarmă pentru economiști, indicând vulnerabilități structurale cu implicații critice pentru mediul de afaceri, pentru investitori și pentru populație în general. Este situația alarmantă în care se afla România de ceva vreme. Riscurile cu care vine acest fenomen sunt multiple, amintind doar câteva: creșterea inflației, creșterea dobânzilor, a riscului de țară, deprecierea monedei naționale, reducerea competitivității economiei în raport cu piețele externe sau chiar instabilitate socială și politică.

Cu toate acestea, cel puțin pe baza intensității și caracterului acțiunilor întreprinse până în prezent, urgența impusă de pericolele asociate acestui fenomen pare să nu fie pe deplin percepută, iar acest lucru poate fi atribuit mai multor factori structurali, politici și instituționali. Anumite circumstanțe și percepții specifice României contribuie astăzi la o reacție mai lentă a factorilor de decizie. Este un scenariu periculos pentru că experiențele nefericite ale altor țări ne arată că întârzierile și lipsa unor intervenții ferme și adecvate gravității situației conduc de multe ori la crize majore. Ne uităm în continuare la cele mai importante dintre aceste percepții și la riscurile pe care le comporta.

În primul rând, datoria publică a României care, deși se situează la un maxim istoric, este puțin peste 50% din PIB, rămânând sub media Uniunii Europene și fiind semnificativ mai mică decât cea a țărilor care au trecut prin crize acute, precum Grecia. Acest lucru pare să ofere decidenților politici și publicului ideea că există „spațiu fiscal”, chiar dacă deficitele continuă să se adâncească. Riscul major al acestei percepții, și anume că nivelul datoriei este gestionabil, este acela că reduce presiunea implementării de reforme fiscale și structurale relevante și urgente. Cazul Greciei din timpul crizei datoriilor suverane din anii 2010 reflectă cel mai bine riscurile aferente. Ani de gestiune fiscală defectuoasă, combinate cu un deficit comercial persistent au culminat într-o criză financiară de proporții. Ne amintim cum ratingul de credit al Greciei a fost retrogradat de mai multe ori, forțând țara să solicite pachete de salvare de la creditorii internaționali, inclusiv Fondul Monetar Internațional (FMI) și Banca Centrală Europeană (BCE).

În al doilea rând, apartenența României la Uniunea Europeană pare să ofere percepția unui „colac de salvare” financiar și politic pe care alte țări grav afectate de fenomen, precum Argentina sau mai recent Sri Lanka, nu l-au avut. Este adevărat că prin intermediul fondurilor structurale și al celor din PNRR se finanțează proiecte de

infrastructura și dezvoltare a multor sectoare, ceea ce ajută la compensarea presiunilor economice. Cu toate acestea, chiar și în scenariul unui grad de eficiență ridicată la nivelul absorbției fondurilor și implementării reformelor, această dependență de resurse externe nu poate masca sau suplini vulnerabilitățile interne și poate întârzia implementarea de reforme esențiale.

În al treilea rând, un fenomen ce pare să fi caracterizat dezvoltarea României în ultimii 35 de ani, este gândirea politico-economică pe termen scurt. Decidenții se concentrează frecvent pe rezultate imediate, de cele mai multe ori dictate de ciclurile electorale, în detrimentul sustenabilității economice pe termen lung. Exemple frecvente includ reducerea impozitelor fără o bază fiscală solidă, creșterile salariale necorelate cu productivitatea în sectorul public și majorările de pensii nesuținute de contribuții adecvate la bugetul asigurărilor sociale. Aceste politici stimulează temporar consumul și activitatea economică, oferind o iluzie de bunăstare.

Creșterea consumului maschează însă dezechilibrele structurale ale economiei, cum ar fi dependența excesivă de importuri, productivitatea scăzută și lipsa unor investiții strategice în sectoare esențiale. Astfel, această orientare pe termen scurt contribuie la perpetuarea deficitelor gemene și la vulnerabilizarea economiei în fața unor eventuale șocuri externe. Această tendință este agravată și de absența unei strategii de țară coerente și pe termen lung. În timp ce state din regiune, precum Polonia sau Ungaria, și-au formulat planuri naționale de dezvoltare axate pe competitivitate, inovare și creșterea capacității de export, România continuă să opereze fără o viziune clară asupra viitorului său economic.

De asemenea, în mare măsură legat de cele de mai sus, România a înregistrat o creștere economică robustă în ultimul deceniu. Această creștere a mascat unele riscuri asociate deficitelor, deoarece economia a continuat să aibă o traiectorie pozitivă, în ciuda adâncirii dezechilibrelor. Totuși, să nu uităm că această creștere a fost în mare parte determinată de consum, existând îmbunătățiri limitate la nivelul productivității sau diversificării exporturilor, ceea ce a făcut ca economia să rămână în continuare vulnerabilă. De asemenea, stabilitatea relativă a monedei naționale, susținută de o politică monetară prudentă a BNR, a contribuit la lipsa acestui sentiment de urgență. Deși leul a fost supus unor presiuni de depreciere, acestea au fost treptate, evitând starile de panică la nivelul populației sau spiralele inflaționiste observate în țări precum Turcia. Această stabilitate este o altă cauză ce creează iluzia că deficitele gemene sunt o problemă mai puțin presantă.

Nu în ultimul rând, spre deosebire de țări precum Grecia, Turcia, Argentina sau Sri Lanka, unde deficitele au dus la crize dramatice și imediate, România nu a trecut încă printr-un punct critic care să mobilizeze opinia publică și mediul politic. În absența unei crize acute, pericolele asociate acestui fenomen sunt adesea percepute ca o problemă tehnică, pe termen lung, ceva ce nu captează atenția publicului și nici a mass-media. Riscul este că această absență de pe radarul informațional poate conduce la o stare de complacere și, implicit, la întâzieri în adoptarea unor intervenții corective cu impact, până când șocurile externe sau presiunile pieței vor forța astfel de măsuri.

Luând în calcul toate cele discutate mai sus, lipsa unor acțiuni robuste cu impact major pare într-o oarecare măsură explicabilă în România, având în vedere punctul de plecare relativ favorabil, comparativ cu alte economii. Trebuie să înțelegem însă faptul că pericolul deficitelor gemene nu constă în impactul imediat, ci în capacitatea lor de a eroda stabilitatea economică a unei țări pe termen lung. Astfel, decidenții politico-economici trebuie să recunoască faptul că vulnerabilitățile structurale – cum ar fi productivitatea scăzută, exporturile reduse, cheltuielile publice ineficiente și dependența excesivă de consum – nu pot fi ignorate la nesfârșit.

Traectoria actuală și relativa lipsă de percepție a gravității situației pot conduce la provocări semnificative, mai ales dacă anumite condiții externe, cum ar fi creșterea ratelor globale ale dobânzilor sau șocurile prețurilor la energie, intervin brusc. Întârzierea unor reforme relevante, cu impact decisiv, va crește doar costul ajustărilor ulterioare, pe măsura ce spațiul fiscal se va îngusta și vulnerabilitățile economice se vor adânci.